

A templom csendje és a diszkó harsány zaja

Beszélgetés drMáriással
a *Meg fogsz gyógyulni* című kiállítására kapcsán

m21, Pécs, 2016. IX. 30. – XI. 30.

SIRBIK ATTILA

drMáriás festményei az utóbbi években szinte a hétköznapiak részévé váltak. Alkotásai, amelyek harsányan reagálnak közéleti személyekre és eseményekre – teljesen új művészeti formát honosítottak meg, olyat, amely bele-szól, hozzászól, közbeszól, értelmez és válaszra készítet. Legújabb képzőművészeti albuma a Forum Könyvkiadó gondozásában jelent meg, amelynek bemutatójára a jubileumi pécsi kiállítás megnyitóján került sor.

*Alkotói világod egyértelműen lekö-
vethető egyfajta folytonosságként és
folyamatosságként, vagy volt benne
töréspont, például amikor Jugoszláviából
Magyarországra költöztél?*

DRMÁRIÁS:

Angela Merkel és Ali Modigliani
műtermében, 2015,
akril, vásznon, 80x100 cm

DRMÁRIÁS: Visszatekintve megdöbbentő, mennyi mindent tükröz a művészet. Magyarországra költözésem előtt több mint száz festményt alkottam fekete alapon fehér kivágatfigurákkal, ahol vékony aranyvonalak idézték meg a tárgyi valóság jelképeit, a kék szín pedig a vizet mint a megtisztulást és a megsemmisülést. Ha valaki megkérdezi, akkor milyen korban éltünk, ennél jobban nem tudnám összefoglalni neki a háború előérzetét, az egyén kiszolgáltatottságát, törekenységét, kódoltságát.

Miután a háborús üldözés elől átjöttem Magyarországra, és új kontextusba kerültem, új alkotói stílusba is vágtam. Az érdekelt, hogy a hétköznapi valónk legegyszerűbb személyes elemeivel – amilyen az asztal, a szék, a cipő, a sapka, a zakó stb. – miként lehet minél egyszerűbb, személyes nyelven transzcendens tartalmat közvetíteni. Később, továbbhaladva ezen az úton jutottam el az egyre közösségibb és aktuálisabb témákhoz.

Saját bőrödön tapasztalod a kelet-európai posztdiktatórikus társadalmi körülmények okozta feszültséget?

DRMÁRIÁS: Mindig utáltam a diktatúrát, hatalmi erőszakot, politikát, de sohasem tudtam elmenekülni előle. A titói dzsentridiktatúrába születtem, majd a miloševići véres időkben voltam egyetemi hallgató, ahonnan az út egy fegyverek nélküli, de attól még állandó háborúban álló magyar politikai valóba vezetett. Így eldöntöttem, hogy azt, amit akaratom ellenére kell megélnem és egyfajta betegségként elszenvednem, a művészetem által igyekszem kigyógyítani magamból, s a környezetemnek is általa próbálok erre esélyt nyújtani. Ezért lett a pécsi kiállítás címe és mottója a *Még fogsz gyógyulni!* – hisz evidens módon egy beteg társadalomban élünk, s itt nyilván nem csak Magyarországra vagy Kelet-Európára gondolok. Azonban ezeken a tájakon a történelmi tapasztalat és a hozzájuk vezető ideológiai eszközök különös brutalitással vannak jelen az életünkben. Kis túlzással azt mondhatnám, miközben mindannyian diktátorok és szélsőséges politikusok áldoztai vagyunk, észre sem vesszük, milyen könnyen azonosulunk velük, s válunk ugyanolyanokká.

Egyszer már beszélgettünk arról, hogy a politikai, szociális és traumatikus valónkat festészeti alkotásokba bújtatott vígposzokban meséled el, s mint egy gyönyörűen mellbevágó tükröt tartod elénk. Képeiden komoly zavart játszik a politikai, szociális, történelmi traumák feloldásának lehetősége és a nosztalgikus visszatekintés. Feloldhatjuk kollektív traumáinkat az irónia, a nevetés eszközeinek segítségével, ha tekintetbe vesszük azt, hogy a trauma tükrében maga a történelem is átértelmeződik? Vajon van-e esélyünk még a közvetlen megértésre? Vagy „csak” a feloldás marad?

DRMÁRIÁS: A festészet azért izgalmas számomra, mert nem olyan konkrét, mint a szöveg, s nem olyan elvont, mint a zene, hanem a kettő között gazdag jelentésekkel és utalásokkal, sokrétegűen szól. Nem egyértelmű, hogy mi a szép s mi a csúnya, mi az igaz s mi a hamis, mi a vádló s mi a méltató, mi a valóban csodálatra méltó és mi a naivitásával együtt kegyetlenül kinevethető. A politikusok állítólag jóhiszeműen teszik a dolgukat, s azt tőlünk is elvárják, de a jóhiszeműség naivitással párosulva akár embert is ölhet. Ezekkel operálok, játszom, vázolok, sokkolok. A politikai beszorultság művészzel, szabadsággal, kreativitással való átítatása és felszabadítása érdekel. Egy magánhíradóként megszólaló kívülálló hang sikolya, az elmebajjá fokozott társadalmi feszültségnek a végtelennel való összemérés általi oldása, egy egészségesebb, elfogadóbb életszemlélet kiprovokálása.

Még fogunk gyógyulni?

DRMÁRIÁS: Rajtunk múlik. Ha valaki nem akar, akkor biztosan nem fog. Attól tartok, nagyon aktuális ez a művészeti-egészségi párhuzam, hisz ahhoz, hogy valami megváltozhasson, arra van szükség, hogy beismerjük, valami nem jó úgy, ahogy van, aztán jó esetben változtatunk rajta. Tegyük fel magunknak azt a kérdést például, hogy hol van ma az értelmiség, az egyéni vélemény! Megszólal-e még valaki, mond-e okosat, érvényeset, előremutatót, hol és hogyan? Vagy csak a politikai gondolkodás, nyelv, retorika, identitás marad, s az örök háború a másik ellen, miközben már lassan kikopik belőlünk minden érték, mi pedig továbbra is kibiztosított gránáttal a kezünkben ordítjuk, hogy „ez a harc lesz a végső!”

A közömbösség kifejezheti az ember védekező mechanizmusát? Te tudsz bármivel szemben is közömbösnek maradni?

DRMÁRIÁS: A közömbösség a gyengeség jele. Tennünk kell a világ jobbításáért, nemcsak azért, hogy az valamilyen értelemben jobb legyen, hanem azért is, hogy közben mi is változunk, s jobban érezzük magunkat, felszabaduljunk, teljes értékű embernek érezhessük magunkat. Ez a legjobb terápia szerintem.

DRMÁRIÁS:

A szuperkonstruktív Mészáros Lőrinc konstruktivista portréja, 2016, akril, vásznon, 80x100 cm

DRMÁRIÁS:
Heggestűn várakozó, 2016,
akril, vásznon, 100x150 cm

DRMÁRIÁS:
Jegenyesor éjjel, 2016,
akril, vásznon, 100x150 cm

Közéleti, a politikai színtérrel összefonódó személyiségeket ábrázoló festményeid bizonyos tekintetben az angazsáltság fogalmakörét is kimerítik? Nem abban az értelemben természetesen, hogy propagandává váljon, inkább hogy valamiféle generátor, aktív platform legyen anélkül, hogy sérülne a művészeti mező.

DRMÁRIÁS: Én inkább újrahasznosításnak nevezném a lelki környezetvédelem és a mentális önvédelem jegyében. A modern művészet Nyugaton eredetiben van, nálunk reprodukción. Mi legfeljebb Van Gogh napraforgóival díszített luxusvécépapírral törölhetjük

ki magunkat a művészetkedvelés jegyében. És ott van mellé a hétköznapi hús-vér valónk, amelyet ha beemelünk a művészetbe, akkor az aktív, kritikus, beleszóló, újraértelmező lehet. A kettő furcsa összeházasításával egyfajta helyi „Kis modern művészettörténetet” állíthatunk össze a saját és egyetemes hőseinkkel. Ha Van Gogh helyett Biszku Bélát látjuk levágott füffel, Lenint Monet kertjében fürdeni, Orbánt egy amerikai céltáblán, Gyurcsányt ártatlanul mosolygó kislányként a görög partoknál, akkor ezek a művészettörténeli utalások új szerepükben új jelentést kapnak, és személyesekké lesznek. Beleszól az életünkbe Rousseau, Gauguin, Pollock vagy Malevics. S általuk a vágyott szép, tökéletes, harmonikus, amit megidézett művészeti világaik testesítenek meg, súlyosan összeütközik azzal a hétköznapi világgal, amely a történelemmé íródó profán valónk kényszerű vonatkozásait lopja be a képekbe. Ez a két egymáshoz nem illő, mégis bennünk párhuzamosan egymással vívódó és képeimen megjelenített világ érzékelteti azt a groteszk helyzetet, amelyben élünk, álmodunk, kacagunk és sírunk.

Mit szól hozzád a politika?

DRMÁRIÁS: Az intelligens politikusok értik, sőt értékelik azt, amit csinállok. Velük nincs baj. Jól tudják, hogy azáltal, hogy megvannak idézve a képeimen, nemcsak kellemetlenséget élnek meg, de fontosakká is válnak egyben, hisz belépnek a művészet klubjába. S ez így is van, hiszen akármennyire is karcosan ábrázolom őket, azáltal, hogy megfestem, munkámmal szentté is avatom őket egy kicsit. Persze, a butábbja és humortalanabbja személyes sértésnek, politikai támadásnak éli meg vagy állítja be a művészetemet, amiért aztán bosszút forral, s ott gáncsol el, ahol csak tud. Kicenzúráz, elhallgattat, diszkriminál, félretol, áttol, megpróbál kivenni a művészeti kontextusból, besorol, átsorol, megbélyegez.

De nem csak politikusokat festek. A mostani kiállításra készülve felidéztem a régi papírcsipke-motívumomat, s azt új kontextusban, kedvenc tájélményeimmel vegyítve használtam fel. Így született a nagy méretű vásznanból készült sorozat, amely egész más hangon szól, mint a kiállítás legnagyobb részét elfoglaló politikusportrék. Ezek a tájképek metafizikus hangot ütnek meg, mintegy szakrális ellenpontjaként a kiállítás másik, hangos, zajos, közéleti, groteszk vonulatának. Ezek a képek halkabbak, elmélyülést, intellektuális ráhangolódást igényelnek – a szép és költői iránti figyelmet, gondolatot, csendet. Persze éppen ezért beszélnek, írnak jóval kevesebben róluk, mégis, azáltal, hogy felvillantják előttünk az idő- és térbeli végtelent, felerősítik ellenpontoszerűségüket. Érdekes módon, a nyáron, a kínai utam alkalmával ezek az utóbbiak, a nagy méretű papírcsipke-festmények keltettek nagy érdeklődést, így egy gyors meghívásnak köszönhetően már novemberben bemutatásra kerülnek Pekingben.

Benedd hogy él egyszerre ez a két világ, nyelv, hanghordozás, koncepció?

DRMÁRIÁS: Teljesen harmonikusan, párhuzamosan, s talán épp ez a legmegdöbbentőbb. Hogy ugyanolyan természetességgel és örömmel festem meg Lenin vagy Hitler arcát, mint a badacsonyi táj felett repülő papírcsipke embert, ugyanúgy Orbán vagy Trump arcát, mint a tenger kékjét. Hogy ez egyfajta skizofrénia? Kettős tudat? Persze, hisz ugyanez él mindannyiunkban: a vágyott és a valós, a szent és a profán, az elvont és a realista, a templom csendje és a diszko harsány zaja. De a szívünk lehet és legyen is nyitott mindkettő iránt. Egyrészt az Úr világosítsa meg az ő arcát rajtunk, s adjon nekünk békességet, másrészt meg legyen

elég pénz, bor, szex, harc és öröm, különben fel lesz gyújtva a Parlament. És bármelyikhez is álljunk épp közelebb, soha ne felejtünk el az életünknek örülni, kacagni, embernek, emberségesnek s politikailag józannak maradni.

DRMÁRIÁS: Kádár János belép a Fideszbe egy népművész műtermében, 2016, akril, vásznon, 80x100 cm

DRMÁRIÁS: Orbán Viktor találkozása saját magával a Vadak műtermében, 2016, akril, vásznon, 90x120 cm